

Μικρός οδηγός για μεγάλα ταξίδια...

(ή αλλιώς: Με ποιον τρόπο μπορώ να αξιοποιήσω το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ψηλάφισε την τέχνη, Άκου τη θάλασσα»)

Στα χέρια σας κρατάτε έναν μικρό οδηγό, ο οποίος με απλό τρόπο αναλύει κι αποκωδικοποιεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Από το Αιγαίο στο Ιόνιο, μία θάλασσα γνώσης», ένα βιωματικό, συμπεριληπτικό πρόγραμμα το οποίο απευθύνεται σε όλες τις ομάδες κοινού.

Ταυτόχρονα καταγράφει εργαλεία και δραστηριότητες με τα οποία το πρόγραμμα μπορεί να συνεχιστεί και μετά την ολοκλήρωσή του!

Γιατί ένα εκπαιδευτικό βιωματικό πρόγραμμα;

Γιατί:

- είναι ένα πρόγραμμα που σκοπός του είναι η δημιουργία συναισθημάτων κι αναμνήσεων. Αναμνήσεις, τις οποίες ο κάθε συμμετέχοντας μπορεί να στη συνέχεια ακούσια να ανακαλέσει αλλά και να συνδέσει με δικές του προσωπικές μνήμες και βιώματα, απολαμβάνοντας έτσι μια ξεχωριστή εμπειρία, η οποία μετατρέπει το πρόγραμμα σε «προσωπικό».
- είναι «ζωντανό», συνδιαμορφώνεται από τον άνθρωπο ο οποίος το πραγματοποιεί και ταυτόχρονα από τους συμμετέχοντες. Οι ιδέες που μοιράζονται, οι λέξεις, οι δραστηριότητες, τα συναισθήματα αποτελούν τα εργαλεία, τα οποία ο άνθρωπος που υλοποιεί την δράση, ακούει, συνδέει με το βασικό ιστό του προγράμματος και τους στόχους του και τα εξελίσσει με τέτοιο τρόπο ώστε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα να αποτυπωθεί στη μνήμη του κάθε συμμετέχοντα και να δώσει απαρχή για συνέχεια, ή για να μην ξεχαστεί, αμέσως αφότου ολοκληρωθεί.
- κεντρίζει το ενδιαφέρον και ξεκλειδώνει τους συμμετέχοντες, δημιουργώντας αίσθηση ασφάλειας. (σημαντική για **όλες** τις ομάδες κοινού).
- είναι πρωτίστως ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανοιχτό, συμπεριληπτικό και καθόλου περιοριστικό, αφού με μικρές προσαρμογές, ανάλογα με την ομάδα και τις ιδιαιτερότητές της, (ΑμεΑ, φοιτητές, οικογένειες, σχολικές ομάδες, ενήλικες) ο βασικός κορμός παραμένει σταθερός κι απευθύνεται σε ΟΛΟΥΣ.

Ψηλάφισε την τέχνη, Άκου τη θάλασσα

(Ένα βιωματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη Νεοελληνική Τέχνη και τον Κωνσταντίνο Βολανάκη)

• Τι περιλαμβάνει ο εκπαιδευτικός οδηγός;

A) Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα... με λίγα λόγια

B) Βασικά εργαλεία: παραμύθι, ήχοι βασισμένοι στο παραμύθι

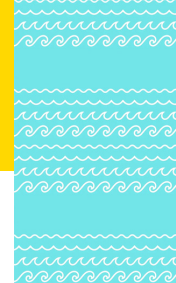
Γ) Τρόπους αξιοποίησης του προγράμματος μετά την παρακολούθηση. (στο σχολείο, στο κέντρο ημέρας, στο σπίτι, κτλ)

Δ) Προτεινόμενα υλικά

A) Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Από το Αιγαίο στο Ιόνιο, μία θάλασσα γνώσης», είναι ένα πρόγραμμα του οποίου ο βασικός στόχος είναι η επαφή των συμμετεχόντων με τη Νεοελληνική Τέχνη και το έργο του Κωνσταντίνου Βολανάκη. Λόγω της φύσης των ομάδων κοινού στις οποίες καταρχάς απευθύνθηκε (ΑμεΑ), το πρόγραμμα αποφασίστηκε να είναι βιωματικό και πολυαισθητηριακό ταυτόχρονα. Αυτό όμως από μόνο του, το έκανε να ταιριάζει σε όλους ανεξάρτητα, αφού τελικά δημιουργεί μία διαφορετική και ξεχωριστή εμπειρία, προσφέροντας έναν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης της τέχνης.

Το μικρό αυτό ταξίδι στον μαγικό κόσμο του Κωνσταντίνου Βολανάκη, αξιοποιεί ως βασικά εργαλεία για την επίτευξη των στόχων του, τη διήγηση ενός παραμυθιού γραμμένο ειδικά για το πρόγραμμα, ήχους βασισμένους στα γεγονότα που περιγράφει η διήγηση, μουσικά όργανα με χαρακτηριστικούς θαλασσινούς ήχους, λέξεις σχετικές με τη θάλασσα και την τέχνη αποτυπωμένες σε καρτ ποστάλ εποχής/ τίτλους βιβλίων/ ταινίες/ στίχους, (όλα και σε μορφή braille) , παιχνίδια (παζλ, παντομίμα, κ.α) αλλά και πραγματικά αντικείμενα και υλικά, που σχετίζονται με τις δύο θεματικές που συνδέει το πρόγραμμα, τη θάλασσα και την τέχνη της ζωγραφικής.

Η **θάλασσα**, ένα βίωμα κοινό στους περισσότερους γίνεται το μέσο ώστε να ξετυλιχτούν και να ενωθούν τα στάδια του προγράμματος αλλά και ο τρόπος να συνδεθεί η ίδια (η θάλασσα), με την (Νεοελληνική) τέχνη και/ κυρίως με τον πατέρα της ελληνικής θαλασσογραφίας, τον Κωνσταντίνο Βολανάκη, στον οποίο το πρόγραμμα είναι αφιερωμένο.

Κατά τη διάρκειά του οι συμμετέχοντες ανακαλούν λέξεις που τους θυμίζουν τη **θάλασσα**, τις συνδέουν με το ταξίδι, πειραματίζονται με πραγματικά υλικά και φτιάχνουν τη δική τους θάλασσα, δοκιμάζουν, αγγίζουν (άμμο, κοχύλια, καράβια, υλικά ζωγραφικής αλλά και τα ίδια τα έργα του καλλιτέχνη αποτυπωμένα σε ειδικές πινακίδες κατάλληλες και για τυφλά άτομα, ακούν (μία διήγηση, ήχους), τους αναπαράγουν, (με μουσικά όργανα ή/ και το σώμα τους), παίζουν, (ενώνουν παζλ, φτιάχνουν προτάσεις, διαβάζουν στίχους) και τέλος μεταμορφώνονται οι ίδιοι σε καλλιτέχνες, ζωγραφίζοντας την ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ θάλασσα....

B) Βασικά εργαλεία: παραμύθι, ήχοι βασισμένοι στο παραμύθι

Μια φορά κι έναν καιρό, στα πολύ παλιά τα χρόνια ζούσε ένα μικρό αγόρι που το έλεγαν Κωνσταντίνο.

Το μικρό αυτό αγόρι θες επειδή γεννήθηκε στην Κρήτη, θες γιατί κάτι μαγικό τον τραβούσε σε αυτήν, αγαπούσε πολύ τη θάλασσα.

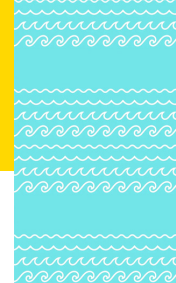
Πού τον έχαναν πού τον έβρισκαν σε μία παραλία ή στο λιμάνι να χαζεύει τα καράβια και τις ψαρόβαρκες, να μυρίζει τη θάλασσα και να ακούει τα ψαροπούλια και τους γλάρους!

Να φανταστείτε από το δωμάτιο του, όταν ξυπνούσε το πρωί κι άκουγε το κύμα που έσκαγε στα βράχια, καταλάβαινε τον καιρό... Άλλο ήχο έκανε το κύμα όταν ο αέρας λυσομανούσε, άλλον όταν είχε λιακάδα...

Καπετάνιος έλεγαν όλοι οι φίλοι του ότι θα γίνει. Και οι φίλοι του στην Κρήτη και στη Σύρο, το νησί που μετακόμισε με την οικογένειά του, όταν ήταν μόλις δεκατεσσάρων χρόνων. Εκεί στη Σύρο όπου τελείωσε και το σχολείο.

Εκείνος όμως βρέθηκε στην Ιταλία, να δουλεύει σε μια μεγάλη ελληνική επιχείρηση. Λογιστής ...

τι είναι λογιστής;/ ερώτηση στους συμμετέχοντες κατά τη διήγηση του προγράμματος

Αχ πόσο του έλειπε η θάλασσα! Όλο την σκεφτόταν και κρυφά με τα κραγιόνια και τα μολύβια του τη ζωγράφιζε στα λογιστικά βιβλία, ανάμεσα από τους αριθμούς και τις πράξεις που ποτέ δεν αγάπησε. Ευτυχώς την έβλεπε και την άκουγε από το παράθυρό του στο γραφείο του στο μεγάλο λιμάνι της Τεργέστης. Κάθε ώρα και στιγμή αντί για αποδείξεις, μετρούσε τα μικρά καΐκια, τα μεγάλα καράβια, τα κύματα... Και μετά πριν τον πάρουν είδηση και του κάνουν παρατήρηση που δε δούλευε τα ζωγράφιζε.

ελάτε ας μετρήσουμε καράβια όλοι μαζί ! έως το 5/ μετράμε 1,2,3, 4,5... καράβια

Για καλή του τύχη ένας από τους ιδιοκτήτες της εταιρείας που εργαζόταν, είδε τα σκίτσα του κι άκουσε τους αναστεναγμούς του **ομαδικό ουφφφφ**, και τον λυπήθηκε. Έτσι μια ημέρα...τον φώναξε στο γραφείο του και...

αλλαγή φωνής

-Βρε συ Κωνσταντίνε μου! Να ξερεις πόσο θαυμάζω τα σκίτσα σου! Τι ωραία που ζωγραφίζεις! Μεγάλο ταλέντο. Αφού δεν σου αρέσει η δουλειά σου, μμμμ, σε παρατηρώ που κοιτάς τη θάλασσα κι αναστενάζεις καθημερινώς... γιατί λέω εγώ την ιδέα μου, να μην δοκιμάσεις να σπουδάσεις ζωγραφική και να ζωγραφίζεις τη θάλασσα που αγαπάς; Εγώ ο ίδιος θα σε βοηθήσω, τόσα λεφτά έχω!

Και βρέθηκε ο Κωνσταντίνος Βολανάκης στο Μόναχο να σπουδάσει ζωγραφική παρέα και με άλλους Έλληνες που έγιναν σπουδαίοι μετά ζωγράφοι, Τον Γύζη και τον Λύτρα.

επαναλαμβάνουμε τα ονόματα σιγά/ δυνατά, παίζουμε με τις λέξεις

Και μετά, ποιος τον έπιανε μετά... Το πινέλο του δεν μπορούσε να σταματήσει να ζωγραφίζει.

Και τι φαντάζεστε ότι ζωγράφιζε; Δίκιο έχετε! Λιμάνια, βαπόρια, καΐκια, κύματα, βράχια... Όσο και να του έλεγαν οι άλλοι ότι από τη ζωγραφική του έλειπαν τα πρόσωπα...

αλλαγή φωνής

Πού είναι φίλτατε αγαπημένε δηλαδή Κωνσταντίνε οι άνθρωποι; Γιατί δεν ζωγραφίζεις πρόσωπα; Πώς θα κερδίσεις χρήματα;

Εκείνος τη θάλασσα ζωγράφιζε που τόσο αγαπούσε! Άντε και τους ανθρώπους της, καπετάνιους, ψαράδες, ταξιδιώτες, αυτούς μόνο.

Ζωγράφιζε, ζωγράφιζε και ηρεμούσε.

Κρύωνε, κρύωνε όμως εκεί στο Μόναχο

πώς να κρύωνε; / το αποτυπώνουμε σωματικά

Α και ξέχασα να σας πω, πως κρύωνε και η γυναίκα του. Παντρεύτηκε βλέπετε.. Πήραν λοιπόν το ... **το λέμε όλοι μαζί** το πρώτο καράβι και γύρισαν στην Ελλάδα, στο μεγάλο λιμάνι του..... **ποιος το ξέρει;** ναι ναι του Πειραιά!

Εδώ στην Ελλάδα έζησε, μέχρι που πολύ πολύ φτωχός πέθανε. Γιατί δεν την αγαπούσαν τότε την τέχνη στην Ελλάδα και λεφτά πολλά δεν έβγαζε. Ούτε από το πανεπιστήμιο ζωγραφικής που δίδαξε και είχε σπουδαίους μαθητές.

Το μικρό αγόρι όμως που μεγάλωσε κι έκανε επτά παιδιά.. **μετράμε όλοι μαζί μέχρι το 7**, καθόλου δεν το ενδιέφερε. Μόνο να ζωγραφίζει με το πινέλο του τη θάλασσα ήθελε...

Και τη μαγεία της. Τη θάλασσα που από τους πίνακές του, τόσο ατμοσφαιρικοί ήταν, τη μύριζες και την άκουγες. Την απέραντη θάλασσα που υπήρχε και θα υπάρχει, πριν και μετά από εμάς, χωρίς περιγράμματα, μονάχα λουσμένη ή και.. όχι στο φως, Ανάλογα με τη στιγμή, την εποχή, την ώρα που την ζωγράφιζε. Βράδυ, μεσημέρι, πρωί, μια ηλιόλουστη ή μια βροχερή ημέρα, Καλοκαίρι, Άνοιξη, Χειμώνα...

Γι αυτό και τον ονόμασαν πατέρα της θαλασσογραφίας, δηλαδή έναν από τους καλύτερους ζωγράφους της θάλασσας!

Τα ηχοτοπία και τα ηχητικά αρχεία είναι διαθέσιμα στο κανάλι του Ιδρύματος στην πλατφόρμα Spotify: <https://open.spotify.com/show/6y2JnroLMMRORTYqWDe5db>

Γ) Με ποιον τρόπο μπορώ να αξιοποιήσω το πρόγραμμα;

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους, ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Οι δραστηριότητες που προτείνονται είναι ενδεικτικές και μπορούν να τροποποιηθούν, να απλοποιηθούν, να εξελιχθούν και να κουμπώσουν σε κάθε ομάδα και συμμετέχοντα ξεχωριστά.

Παραμύθι / ήχοι βασισμένοι στο παραμύθι

Μπορούμε να:

- ακούσουμε και να διαβάσουμε ξανά το παραμύθι. (στεκόμαστε στις απορίες της ομάδας/ κάνουμε ερωτήσεις)
- το μεταφέρουμε σε μορφή braille.
- διακόψουμε την ανάγνωση του παραμυθιού και να ακούσουμε τους αντίστοιχους ήχους, να τους αναπαράξουμε σωματικά.
- φέρουμε και να διαβάσουμε άλλα παραμύθια με θαλασσινές εικόνες και να τα συνδέσουμε με το υπάρχον.
- φτιάξουμε ένα παραμύθι (σύνθετο ή απλό) με τις λέξεις που η ομάδα είπε στον καταγισμό ιδεών στο βασικό πρόγραμμα (Τι σας έρχεται στο μυαλό όταν ακούτε τη λέξη «θάλασσα») και ήρωα ξανά τον Κωνσταντίνο Βολανάκη. Μπορούμε κατά τη διάρκεια της δράσης να ζητήσουμε τον καταγισμό ιδεών ή να τον φωτογραφίσουμε, ειδάλλως φτιάχνουμε έναν καινούργιο!
- δραματοποιήσουμε εικόνες του παραμυθιού.
- συνεχίσουμε το παραμύθι, να το αλλάξουμε, προσθέτοντας πληροφορίες που θα έχουμε ψάξει για τον πρωταγωνιστή του.

Λέξεις

Μπορούμε να:

- φτιάξουμε προτάσεις με θαλασσινές λέξεις (πχ γλάρος, κοχύλι, λιμάνι, καράβι)
- φτιάξουμε προτάσεις με λέξεις που αφορούν στην τέχνη της ζωγραφικής (πινέλο, ζωγράφος, χρώματα)
- ανακαλύψουμε δύσκολες λέξεις και να φτιάξουμε το μικρό λεξικό του προγράμματος (ατελιέ, καμβάς, ιμπρεσιονισμός, Βολανάκης, θαλασσογραφία, φρεγάτα, τεχνοτροπία κ.α)
- ενώσουμε λέξεις/ προτάσεις που δεν ταιριάζουν μεταξύ τους και να τις προσθέσουμε στο λεξικό (γλαρόψαρο, караβοζωγράφος, θαλασσοτέχνη)
- να πούμε τις λέξεις με διαφορετικούς τρόπους: σιγά, δυνατά, αργά, γελώντας, μέχρι να γίνουν «δικές» μας.

Παιχνίδια

Μπορούμε να:

- ζητήσουμε από την ομάδα να φέρει/ πάρει/ φτιάξει με απλά υλικά μουσικά όργανα και να δημιουργήσουμε ήχους με έμπνευση από τη θάλασσα και τον Κωνσταντίνο Βολανάκη.
- ενδεικτικά:** Ανάμεσα σε δύο χάρτινα πιάτα, βάζουμε ρύζι, φασόλια ή φακές ή άμμο. Συρράπτουμε. Ζωγραφίζουμε. Το ocean drum μας είναι έτοιμο να φτιάξει κύματα!
- παίξουμε με το κρύο και το ζεστό της θάλασσας
 - φέρουμε πραγματικά / αγαπημένα αντικείμενα που σχετίζονται με την εμπειρία του προγράμματος και να τα παρουσιάσουμε (ένα βότσαλο, ένα κοχύλι από το οποίο ακούγεται η θάλασσα, ένα πινέλο ζωγραφικής, έναν πίνακα...)
 - εκτυπώσουμε πίνακες ζωγραφικής με θέμα τη θάλασσα και τον Κωνσταντίνο Βολανάκη. Τα κόβουμε σε 2, 3, 4 κομμάτια και τα μετατρέπουμε σε παζλ.
 - ανακαλύψουμε τι είχε ο Κωνσταντίνος Βολανάκης στην τσάντα του....να αγγίξουμε, μυρίσουμε, δοκιμάσουμε (τα πινέλα του, το μολύβι του, την κολώνια, το σάντουιτς του!)

Καλλιτεχνικά έργα

Μπορούμε να:

- ζωγραφίσουμε θαλασσογραφίες αξιοποιώντας διαφορετικές τεχντροπίες και υλικά.

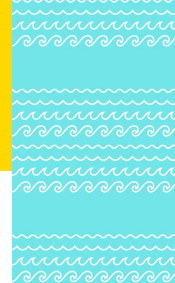
ενδεικτικά: α) με τέμπερες σε οντουλέ ή μεταλλιζέ χαρτί, β) με περιοδικά κι εφημερίδες, δημιουργώντας κολλάζ σε χαρτόνι. Αν θέλουμε μπορούμε να ορίσουμε το πώς είναι η θάλασσα (ήρεμη, φουρτουνιασμένη) και να επιλέξουμε χρώματα ανάλογα. Αν η ομάδα αποτελείται και/ ή από τυφλά άτομα επιλέγουμε αντί για χρώματα, υφές (τσόχα, βελουτέ, κ.α), που θα μπορούσαν να ταιριάξουν στη συνθήκη της θάλασσας για το κολλάζ.

- προσθέσουμε οριγκάμι τρισδιάστατες βάρκες στα έργα μας.
- συζητήσουμε για άλλες εικαστικές τέχνες όπως για την γλυπτική και να φτιάξουμε βάρκες από πηλό
- ακούσουμε τους ήχους από το cd και να εμπνευστούμε έργα. Αν η ομάδα έχει τη δυνατότητα συζητάμε τη λέξη «σύνθεση», η οποία ταιριάζει και στη ζωγραφική και τη μουσική.
- ζωγραφίσουμε σε πέτρες,
- φτιάξουμε έργα με πραγματικά υλικά (άμμο, πετραδάκια, κοχύλια).

Επιπλέον....

Μπορούμε να:

- οργανώσουμε μία εκδρομή στη θάλασσα
- να διαβάσουμε στη θάλασσα το παραμύθι και να ακούσουμε ζωντανά ήχους (ακούμε τους ψαράδες, τους γλάρους, πετάμε μικρές και μεγάλες πέτρες στη θάλασσα)
- μαζέψουμε πέτρες για τη ζωγραφική μας, φτιάξουμε κάστρα όπως εκείνα που έφτιαχνε « Το μικρό αγόρι που αγαπούσε τη θάλασσα».
- ανακατέψουμε άμμο και χρώμα και να παίξουμε.

Δ) Τι υλικά θα χρειαστούμε;

Παρακάτω προτείνονται κάποια απλά βασικά υλικά για να λειτουργήσει εύρυθμα ο οδηγός!

- Χαρτόνια: απλά χρωματιστά, μεταλλιζέ, οντουλέ
- Χρώματα (τέμπερες σε μπουκάλι, λαδοπαστέλ)
- Υφάσματα διαφορετικών υφών (τσόχα, βαμβακερό, μάλλινο, κ.α)
- Πινέλα, ένα δείγμα καμβά
- Ψαλίδια, κόλλες στικ ή ρευστές, συρραπτικό
- Cd player
- Χάρτινα πιάτα μιας χρήσης
- Φακές, ρύζι ή ό,τι άλλο μικρό έχουμε στην κουζίνα... (μπορεί να έχει λήξει, ώστε να μην σπαταλήσουμε τρόφιμα!)